Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 138 (4774) | Воскр., 1945 оной июлиин 15 | Сэн 20 мүн.

Сэлэнгын аймаг үбһэхуряалгые муугаар ябуулна

ВКП(б)-гэй обкомой XIX пленум болбол республикын хүдөө ажалай гол һалбари болохо малажалые хүгжүүлхэ ба тэдэнһээ абтаха ашаг шэмыень арбидхаха тушаа шухала хэмжээнүүдые хараалһан байна. Энээниие дүүргэхэ хэрэгтэ Сэлэнгын аймагай колхозууд ехэхэн үүргэтэй. Юуб гэхэдэ, энэ аймаг республика соо адуу малаар олон аймагуудай нэгэндэ оролсодог гээшэ. Урда жэлнүүдтэ сэлэнгээрхид адуу мал үсхэбэрилхэ талаар түрүү зэргэдэ ябадаг байгаа. 1943 ондо малажалые амжалтатайгаар хүгжүүлһэнэй түлөө Бухэсоюзна социалистическэ мүрысөөндэ илажа, ССР Союзай Наркомземэй шагналда хүртөө һэн. Теэд, мүнөө болходо энэ түрүү зэргэеэ алдажархиһан байха юм. Гол шалтагааниинь юуб гэхэдэ, 1944—45 онуудай үбэлжэлгын үедэ адуу малаа садхалан тэжээлээр хангажа шадаагүйһөөнь болоно. Аймагай зарим колхозууд үбэлжэлгын үедэ олон тоото малаа тураажа үргүүлхэ тухандань хүргэһэн байгаа. Тэрэнһээ боложо энэ хабарай үедэ аймагай колхозуудаар 200 шахуу адуу морин, 400 тойрон эбэртэ бодо мал, 500 хони ямаан хоролтодо ороһон байха юм.

ВКП(б)-гэй Сэлэнгын айком, аймагай гүйсэдхэхэ комитет ба газарай таһаг колхозно малажалые хангалтагүйгөөр хүтэлбэрилһэн байха юм. Энээн тушаа «Республикын колхозуудаар малажалай хүгжэлтын гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтын (байгша оной майн дүнгөөр) ябаса тухай» ВКП(б)-гэй обкомой энэ оной июниин 13-ай тогтоол соо сэхэ тэмдэглэгдэһэн байна. Гэбэшье, сэлэнгээрхид энээниие бодото һургаал болгожо абаагүй байһаар гэхэдэ алдуу болохогүй.

Шэмэтэй һайхан үбһэ тэжээл гээшэ малажалые хүгжүүлэн, тэрэнэй ашаг шэмые дээшэлүүлхэ гол нүхэсэл мүн. Тиимэдэ адуу малай тоо толгойе олошоруулан үсхэбэрилхэ хэрэгтэ шухала оролдолго гаргадаг колхоз, фермэ, гүүрт, отаранууд элбэг ехэ үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ юунһээшье харюусалгатайгаар хандаха, тэрэниие саг соонь эхилхэ уялгатай.

Гэбэшье, сэлэнгээрхид аяар мүнөө хүртэр үбһэхуряалгада жэгдэржэ ороогүй байһаар. Аймагай олонхи колхозууд ургажа хүсэһэн сабшалангаа түүбэрилэн хуряаха дүүрэн аргатай байһан болобошье, ногоон муу гэһэн шалтаг бариад, мэнэ һая болтор сабшалга эхилээгүй байба. Тиихэдэнь, аймагай партийна, советскэ ба газартаряалангай органууд иимэ хорото ябадалнуудтай тэмсэхын орондо, харин тэдэнэрэй нүлөөдэ ороһоһон байха юм.

Гадна, зарим колхозуудынь аяар мүнөө хүртэр үбһэхуряалгада бэлэдхэлэй хүдэлмэринүүдые дүүргээдүй байһаар. Сенокосилка, морин тармуур ба бусад гар хэрэгсэлнүүдэй заһабарилга хүсэд дүүргээдүй байһан колхозууд тэндэхи сомон, нютаг бухэндэ бии байна.

Зуево-Сутайн сомоной «Авангард» колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Соколов) үбһэнэй машина зэмсэгүүдые заһабарилжа дүүргээдүй байһан зангаараа аяар июль гаргажархёод, хуряалгаяа саг соонь эхилээгүй байха юм. Гадна, үбһэнэй хүдэлмэридэ ябаха моридоо амаруулжа, үзүүр ногоондо табяагүй байгаа.

Селендумын сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Гергеев) аяар июлиин 5 хүртэр үбһэхуряалгынгаа зэмсэгүүдые заһабарилжа дүүргээгүй байгаа. Үбһэхуряалгын эхилшэтэр иимэ ехэ дутуутай байһан тус колхоз мэнэ һая болтор сабшалгаяа эхилээдүй байба. Мүн эдэ колхозууд силос дараха, набшаһата тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри тон хангалтагүйгөөр ябуулжа байха юм. Үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ эгээл шухала хүдэлмэринүүдые эдээн шэнгеэр хожомдуулжа байһан колхозууд эндэ үсөөн бэшэ. Тиимэдэ сэлэнгээрхин энэ ехэ дутуунуудаа дары усадхаха уялгатай болоно. Үбһэхуряалга гээшэ таряахуряалга шэнги сезонно хэрэг мүн. Тэрэниие хожомдуулаа һаа үбһэ ногооной эгээл һайхан шэмэнь гаража, ургаса хагдаршаха байна. Мүнөө үедэ республикын бүхы колхозууд үбһэнэй хүдэлмэридэ жэгдэрэн ороһоор үнихэн болобо. Тиихэдэнь Сэлэнгын колхозууд аяар мүнөө хүртэр үбһэндөө жэгдэрэн ороогүй дээрэһээ байгша оной июлиин 10-ай мэдээгээр оройдоо 715 га сабшаһан ба 1.349 тонн силос дараһан байха юм.

Һаяхан, ВКП(б)-гэй обкомой бюро болбол «Сэлэнгын аймагай колхозуудаар үбһэхуряалга ба силос даралгын ябаса тухай» асуудал зүбшэн хэлсээд, ВКП(б)-гэй Сэлэнгын айком хадаа тэжээлэй дутаһан дээрэһээ адуу малай олоор хоролтодо ороһон нёдондоной хүшэр хүндэ байдалһаа һургаал абаагүй ба мүнөө жэлэй үбһэхуряалга ба силос даралгын хүдэлмэринүүдые эмхитэйгээр захалха хэмжээ хараалаагүй байна гэжэ тогтооһон байна. Тиихэ зуураа, ВКП(б)-гэй обкомой бюро болбол үбһэхуряаха ба силос дараха хүдэлмэринүүдые түргэдхэхэ бүхы хэмжээнүүдые абахыень партиин Сэлэнгын айкомые уялгалһан ба тус аймагай колхозуудта үбһэхуряалгын табан үдэрэй даалгабари байгуулһан байха юм. Тиимэдэ сэлэнгээрхин үбһэхуряалгаяа шамдуулха бүхы аргаболомжонуудаа хэрэглэжэ, бии байгаа хүсэеэ хуряалгада элсүүлэн, партиин обкомоор байгуулагдаһан табан үдэрэй даалгабари заатагүй дүүргэхэ ябадал хангаха болоно.

Тэрэшэлэн эндэхи МТС-үүд бии байгаа бүхы машинануудаа энэ гэһээр заһабарилжа, үбһэхуряалгын түсэбүүдые дүүргэхэ уялгатай.

Үбһэхуряалгын хүдэлмэридэ ябаһан колхозниггуудай дунда политическэ-ниитын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулан, тэдэнэрэй дундахи социалистическэ мүрысөөе бодотоор хүтэлбэрилжэ, адуу малаа садхалан тэжээлээр хангаха ябадал—Сэлэнгын партийна, советскэ, газартаряалангай органуудай, колхоз, МТС-үүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй шухала зорилго мүн.

СССР-эй Наркомздравай медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдые, ВЦСПС-эй болон Улаан Армиин сэрэгэй-санитарна ба лечебнэ учреждениинүүдэй хүдэлмэрилэгшэдые орденууд ба медальнуудаар шагналга

Немецкэ булимтарагшадтай байлдаануудта шархатаһан Улаан Армиин боецууд ба офицернүүдые эмшэлхэ тушаа Правительствын даалгабаринуудые жэшээтэ һайнаар дүүргэһэнэй, халдабарита үбшэнһөө һэргээлхэ хэмжээ-ябуулганууды амжалтатайгаар үнгэргэһэнэй, арад зондо медицинскэ туһаламжа үзүүлхэ ба медицинскэ кадрнуудые бэлэдхэхэ талаар амжалтануудайнь түлөө СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар шагнагдаба гэбэл:

Ленинэй орденоор — Московско фармацевтическэ институдай директор **А. Н. Адов**, Кремлиин лечсанупрай хирургическа таһагые даагша профессор—**А. Н. Бакулев**, Пензенскэ областиин Урлейскэ сельскэ больницын главна врач **Ф. Д. Гетманец**, Тбилисскэ гүрэнэй медицинскэ институдай профессор **Н. А. Кипшидзе**, РСФСР-эй элүүрые хамгаалгын Арадай Комиссар **А. Ф. Третьяков** болон бусад, хамта 30 хүн;

Эсэгэ ороноо хамгаалгын 1-дэхи зэргын орденоор 28 хүн шагнагдаба;

Эсэгэ ороноо хамгаалгын 2-дохи зэргын орденоор 140 хүн;

Ажалай Улаан Тугай орденоор—377 хүн;

Улаан Одоной орденоор—762 хүн;

«Хүндэлэлэй тэмдэг» орденоор—727 хүн;

«Дайшалхы габьяагай түлөө» медаляар—162 хүн;

«Ажалай шэн габьяагай түлөө» медаляар—496 хүн;

«Ажалдаа шалгарһанай түлөө» медаляар—523 хүн.

(ТАСС).

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Олон хүүгэдтэй эхэнүүдые „Эхын Алдар" гэжэ орденууд ба „Эхын медаль" гэжэ медальнуудаар шагнаха тухай

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1944 оной августын 18-ай Указай үндэһөөр СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй үмэнэһөө шагнаха гэбэл:

Юһэн хүүгэдые түрэһэн ба хүмүүжүүлһэн эхэнүүдые «ЭХЫН АЛДАР» ГЭЖЭ 1-ДЭХИ ЗЭРГЫН ОРДЕНООР

1. ХМЕЛЕВА Евдокия Александровнае—Прибайкальска аймагай Горячинск тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.

Найман хүүгэдые түрэһэн ба хүмүүжүүлһэн эхэнүүдые «ЭХЫН АЛДАР» ГЭЖЭ 2-ДОХИ ЗЭРГЫН ОРДЕНООР

1. ГРИЦКОВА Васса Андреяновнае—Мухаршэбэрэй аймагай «Авангард» колхозой колхозница.
2. ЕРОФЕЕВА Ульяна Осиповнае—Мухар-Шэбэрэй аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
3. ПУШКАРЕВА Прасковья Ивановнае—Прибайкальска аймагай Зырянск тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.

Долоон хүүгэдые түрэһэн ба хүмүүжүүлһэн эхэнүүдые «ЭХЫН АЛДАР ГЭЖЭ» 3-ДАХИ ЗЭРГЫН ОРДЕНООР

1. АЛФЕРОВА Афимья Алексеевнае—Прибайкальска аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
2. ВОРОТНИКОВА Анна Логантьевнае—Прибайкальска аймагай Буденнын нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
3. МОЛЧАНОВА Капиталина Трифоновнае—Прибайкальска аймагай «Лесохимик» промартелиин хүдэлмэришэн.
4. ПАТРАХИНУС Фёдосья Антоновнае—Прибайкальска аймагай «Путь социализма» колхозой колхозница.
5. САПУНОВА Анна Прокопьевнае—Мухар-Шэбэрэй аймагай «Путь Ленина» колхозой колхозница.
6. СЕРЯВИНА Евдокия Иннокентьевнае—Бичурын аймагай Бичура тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
7. СЕДУНОВА Наталья Ивановнае—Прибайкальска аймагай «Путь социализма» колхозой гэрэй эзэн эхэнэр.

Зургаан хүүгэдые түрэһэн ба хүмүүжүүлһэн эхэнүүдые «ЭХЫН МЕДАЛЬ» ГЭЖЭ 1-ДЭХИ ЗЭРГЫН МЕДАЛЯАР

1. БУРМАКИНА Клавдия Семёновнае—Прибайкальска аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
2. БЕЛОМЕСТНОВА Евгения Михайловнае—Прибайкальска аймагай Гурулева тосхоной фельдшерскэ участогай хүдэлмэришэн.
3. ВАЛИУЛИНА Камилия Коримуловнае—Прибайкальска аймагай Байкальска ОРС-ын хүдэлмэришэн.
4. ВОРОТНИКОВА Мария Григорьевнае—Прибайкальска аймагай Будённын нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
5. ДАРМАЕВА Эрдынцу Данзановнае—Бичурын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
6. ЕРЕМИНА Анна Евлампьевнае—Прибайкальска аймагай Турка тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
7. ИВАНОВА Василиса Андрияновнае—Прибайкальска аймагай Соболиха тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
8. КОБЫЛКИНА Аксинья Михайловнае—Мухар-Шэбэрэй аймагай «Путь Ленина» колхозой гэрэй эзэн эхэнэр.
9. КОНОВАЛЕНКОВА Татьяна Михеевнае—Бичурын аймагай Куренковой нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
10. НОВОКРЕЩИНОВА Пегалея Денисовнае—Прибайкальска аймагай гидрометстанциин хүдэлмэришэн.
11. НОМОКОНОВА Еликанида Васильевнае—Прибайкальска аймагай Байкальска Леспромхозой хүдэлмэришэн.
12. СЕДУНОВА Матрёна Лаврентьевнае—Прибайкальска аймагай Будённын нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
13. ТАЮРСКАЯ Агафья Степановнае—Прибайкальска аймагай Байкальска леспромхозой хүдэлмэришэн.
14. УТЕНКОВА Наталья Иосифовнае—Бичурын аймагай «Красное Знамя» колхозой колхозница.
15. ФЕДОТОВА Лукерья Григорьевнае—Прибайкальска аймагай Соболиха тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
16. ЧУХЛОМИНА Ирина Кузьминичнае—Прибайкальска аймагай Будённын нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
17. ШАНГИНА Татьяна Михайловнае—Прибайкальска аймагай Гурулево тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.

Табан хүүгэдые түрэһэн ба хүмүүжүүлһэн эхэнүүдые «ЭХЫН МЕДАЛЬ» ГЭЖЭ 2-ДОХИ ЗЭРГЫН МЕДАЛЯАР

1. АНДРЕЕВА Фёдора Георгиевнае—Прибайкальска аймагай Котково тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
2. АНОСОВА Васса Васильевнае—Мухар-Шэбэрэй аймагай Шеролдай тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
3. БОРЖОВА Мария Фёропонтьевнае—Прибайкальска аймагай Крупскаягай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
4. БОБЫЛЕВА Анастасия Ильиничнае—Мухар-Шэбэрэй аймагай «Авангард» колхозой колхозница.
5. ВОРОТНИКОВА Елена Афанасьевнае—Прибайкальска аймагай Ангыр тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
6. ВОРОТНИКОВА Лукерья Осиповнае—Прибайкальска аймагай Буденнын нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
7. ВАКОРИНА Мария Ильиничнае—Мухар-Шэбэрэй аймагай Хонхолойн МТС-эй хүдэлмэришэн.
8. ГОРЮНОВА Агафья Савельевнае—Мухар-Шэбэрэй аймагай «Политотдел» колхозой колхозница.
9. ДАМБАЕВА Дыжит Дамбаевнае—Бичурын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
10. ДМИТРИЕВА Елена Агеевнае—Мухар-Шэбэрэй аймагай Хонхолой тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
11. ЕЛЬЦОВА Анна Иннокетьевнае—Прибайкальска аймагай Будённын нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
12. ЗАТЕЕВА Анастасия Трифоновнае—Прибайкальска аймагай «Лесохимик» промартелиин хүдэлмэришэн.
13. КУЗЬМИНА Татьяна Якимовнае—Бичурын аймагай Халый тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
14. КОРГИНА Елизавета Романовнае—Прибайкальска аймагай «Путь Социализма» колхозой колхозница.
15. КАРНАКОВА Таисья Алексеевнае—Мухар-Шэбэрэй аймагай Ждановай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
16. КОЗЛОВА Мария Кондратьевнае—Мухар-Шэбрэй аймагай «XVII партсъезд» колхозой колхозница.
17. КАЛАШНИКОВА Елена Куприяновнае—Мухар-Шэбэрэй аймагай Шеролдай тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
18. КОРКИНА Татьяна Евдокимовнае—Прибайкальска аймагай «Новый путь» колхозой колхозница.
19. КИРИЛЛОВА Васса Титовнае—Прибайкальска аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
20. КИРИЛЛОВА Анна Аркадьевнае—Прибайкальска аймагай Будённын нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
21. ЛЕБЕДЕВА Мария Александровнае—Прибайкальска аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
22. ЛЕБЕДЕВА Анастасия Саватеевнае—Прибайкальска аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
23. ЛИПИНА Евдокия Андреевнае—Прибайкальска аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
24. МОЛЧАНОВА Варвара Никитьевнае—Прибайкальска аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
25. ПАТРАХИНА Фёкла Яковлевнае—Прибайкальска аймагай «Путь Социализма» колхозой колхозница.
26. ПАЛКИНА Акулина Лаврентьевнае—Прибайкальска аймагай Будённын нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
27. ПОМУЛЕВА Анна Никандровнае—Прибайкальска аймагай Батурино тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
28. СЕДУНОВА Александра Андреяновнае—Прибайкальска аймагай Зырянск тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
29. СЕДУНОВА Анастасия Даниловнае—Прибайкальска аймагай «Путь Социализма» колхозой колхозница.
30. СТУЛЕВА Евдокия Назаровнае—Мухар-Шэбэрэй аймагай Хонхолой тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
31. САХАРОВА Ульяна Михайловнае—Прибайкальска аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
32. ТАРАСОВА Аксинья Петровнае—Прибайкальска аймагай Зырянск промкомбинадай хүдэлмэришэн.
33. ЧЕРНЕЦКАЯ Анна Арсентьевнае—Прибайкальска аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
34. ЧУХЛОТИНА Дарья Васильевнае—Прибайкальска аймагай Будённын нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
35. ЧЕРНЕЦКАЯ Римонья Никитьевнае—Прибайкальска аймагай «Лесохимик» промартелиин хүдэлмэришэн.
36. ШАНГИНА Мария Трофимовнае—Прибайкальска аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
37. ШАНГИНА Ульяна Григорьевнае—Прибайкальска аймагай Буденнын нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
38. ШИЛКИНА Дарья Андреяновнае—Прибайкальска аймагай Горячинска рыбкооперациин хүдэлмэришэн.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Г. ЦЫДЕНОВА.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретариин үүлгые дүүргэгшэ В. МОНКЕТОВ.

Улан-Удэ, Соведүүдэй Байшан.
1945 оной июниин 11.

СССР-эй Арадай Комиссарнарай Соведэй Түрүүлэгшэ И. В. Сталинай дэргэдэ Хитад Республикын Гүйсэдхэхэ Юаниин Түрүүлэгшэ ба Гадаада Хэрэгүүдэй Министр господин Сун Цзы-аениин хүндэлэлдэ обед болобо

Июлиин 13-да СССР-эй Арадай Комиссарнарай Соведэй Түрүүлэгшэ И. В. Сталин болбол Хитад Республикын Гүйсэдхэхэ Юаниин Түрүүлэгшэ ба Гадаада Хэрэгүүдэй Министр господин Сун-Цзы-вениие хүндэлжэ Кремль соо обед хэбэ.

Обед дээрэ Хитад Республикын Гүйсэдхэхэ Юаниин Түрүүлэгшэ ба Гадаада Хэрэгүүдэй Министр господин Сун Цзы-вень, Гадаада Хэрэгүүдэй вице-министр господин Ху Ши-цзе, Хитадай СССР-тэхи Элшэн Сайд господин Фу Бин-чан, господинууд Шень Хун-ла, Цянь Чан-чжао, Цзянь Цзин-го, Чжан Фу-юн, Пу Дао-мин ба Лю Цзе-жунь гэгшэд байлсаба.

Советскэ зүгһөө В. М. Молотов, Л. М. Каганович, А. И. Микоян, Л. П. Берия, Г. М. Маленков, Н. А. Вознесенский, Н. А. Булганин, А. Н. Косыгин, В. Н. Меркулов, В. Г. Деканозов, С. А. Лозовский, Хитадтахи СССР-эй Элшэн Сайд А. А. Петров болон СССР-эй Наркоминделэй харюусалгата сотруднигууд байлсаба.

Обед болбол халуун хани барисаанай оршон байдалда үнгэрбэ.

Хитад Республикын Гүйсэдхэхэ Юаниин Түрүүлэгшэ ба Гадаада Хэрэгүүдэй Министр господин Сун Цзы-вениин Москвада байһан тухай советско-хитад коммюнике

Һүүлэй үдэрнүүдэй турша соо Москвада нэгэн талаһаа СССР-эй Арадай Комиссарай Соведэй Түрүүлэгшэ И. В. Сталин ба СССР-эй Гадаада Хэрэгүүдэй Арадай Комиссар В. М. Молотов болон нүгөө талаһаа Хитад Республикын Гүйсэдхэхэ Юаниин Түрүүлэгшэ ба Гадаада Хэрэгүүдэй Министр господин Сун Цзы-вениин хоорондо хэлсээн болоһон байгаа. Тус хэлсээн болоходо советскэ зүгһөө СССР-эй Гадаада Хэрэгүүдэй Арадай Комиссарай орлогшо С. А. Лозовский ба Хитадта һуугаа СССР-эй Элшэн сайд А. А. Петров гэгшэд хабаадалсаһан байна. Хитадай талаһаа хэлсээндэ хабаадалсагшадые нэрлэбэл Гадаада Хэрэгүүдэй Вице-Министр господин Ху Ши-Цзе, СССР-тэ һуугаа Хитад Республикын Элшэн сайд Фу Бин-чан ба господин Цзян Цзин-го гэгшэд болоно.

Энэ хэлсээн болбол советско-хитадай харилсаануудые һайжаруулха гэһэн зорилготой байгаа, энээнэй дашарамда хоёр талынь һонирхожо байһан угаа шухала асуудалнууд хэлсэгдээ. Эбтэй хани оршон байдалда хөөрэлдөөн боложо, тэндэ бэе бэеэ үргэнөөр ойлголсохо байһанаа мэдэлсэбэ.

Тус хэлсээн болбол И. В. Сталин ба В. М. Молотовой гурбан державануудай ударидагшадай зүблөөндэ ошохоор мордоһон дээрэһээ таһалагдаба. Господин Сун Цзы-вень нэгэ хэды саг соо Чунциндаа мордобо. Энэ хэлсээн мэнэ һаяар дахяад үргэлжэлүүлэгдэхэ юм.

Советскэ Союзай һонин

Москва городой уһанзамай Химкинскэ вокзал.
А. БОРИСОВАЙ фото (ТАСС-эй фотохронико).

Корабль байгуулагшадай шэнэ отряд

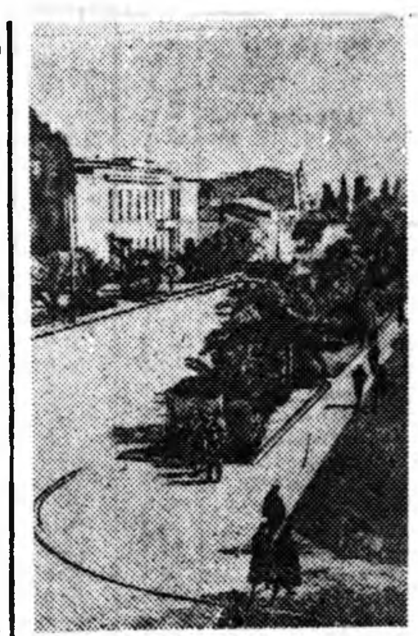
Николаевска корабль байгуулгын институт инженернүүдэй шэнэ отряд гаргаба. Экзамен бариһан 51 студентнүүдһээ 23 хүниинь «отлично», 18 хүниинь—һайн сэгнэлтэнүүдые абаба. Институт дүүргэгшэдэй зарьмань «Наркомсудопромой социалистическэ мүрысөөнэй отличник» гэһэн значёгуудаар шагнагдаһан байна.

Хүгжэмэй инструментнүүдые бүтээлгэ

Хүгжэмэй Киевскэ комбинат хадаа пианино, струнна инструментнүүд болон гармонинуудые үйлэдбэрилжэ эхилээ. Духовой инструментнүүдые бүтээхэ цех хүдэлмэрилжэ эхилбэ. Харьковска фабрика хадаа баянуудые олоор гаргана. Львов городто хүгжэмэй фабрика байгуулагдажа байна. (ТАСС).

Историк С. Ф. Платовай архив

Салтыков-Щедринэй нэрэмжэтэ Ленинградтахи библиотекэдэ ородой элитэ историк С. Ф. Платовай түрэлхид тэрэнэй архив эльгээбэ. Эрдэмтын архивай документнүүд болон материалнуудай дунда гараар бэшэгдэһэн тэрэнэй автобиографи, конспектнүүд бии. Эртэ урдын сагай элдэб грамотануудай фотокопинууд, Петр 1-ын үеын документнүүд, мүн тэрэшэлэн ородой түүхын элдэб үенүүдтэхи гүрэнэй ба политическэ ажал ябуулганууд тухай материалнууд ехэ һонирхолтой байха юм.

Сухуми городой Ленинэй үйлсэдэ.
Х. Парасковопулын фото (ТАСС-эй фотохронико)

ВРАЧУУДАЙ МЭРГЭЖЭЛ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ НАЗАНСНА ИНСТИТУДАЙ 25 ЖЭЛЭЙ ОЙ ГҮЙСЭБЭ

Врачуудай мэргэжэл дээшэлүүлхэ Казанска институдай байгуулагдаһан үдэрһөө хойшо 25 жэл гүйсэһэн ойдо дашарамдуулан казань городто баярай заседани болобо. Байгуулагдахаһаа хойшо тус институд болбол 17 мянга гаран врачуудые, 44 профессорнүүдые, 72 доцентнүүдые, 970 ординаторнууд, аспирантнууд болон бусад үндэр мэргэжэлтэниие бэлэдхэн гаргаһан байна.

Энэ институд хадаа Татариин, Чувашиин. Удмуртиин районуудта 12 филлиалнуудтай. Тэрэнэй клиникэнүүдтэ 2 миллион шахуу үбэшэн хүнүүд эмшэлэгдэһэн байха юм. (ТАСС).

Загаһанай хоншуун тоһон

Ленинградска загаһанай комбинат болбол эм болохо загаһанай 10 тонно тоһо һара бүри гаргаха тусхай цех байгуулжа байна.

Тус комбинадай лаборатори хадаа загаһанай хоншуун тоһон гэжэ нэрлэгдэхэ рецептура зохёобо. Элдэб жэмэс холижо энэ тоһоной муухай үнэрые үгы хэһэн байгаа. Өөхэ тоһоной бүхэсоюзна научно-шэнжэлэлгын институдай хэһэн шалгалта хадаа загаһанай тоһые хоншуун үнэртэй ба амтатай болгохо ябадал болбол тэрэнэй шанарые муудханагүй гэжэ харуулаа. (ТАСС).

Миллион килограмм сай

Аджарска АССР-эй сай хэдэг фабриканууд хадаа энэ жэлдэ оройдоо миллион килограмм хара байхова сай үгэхэ байна. «Грузиин букет», «Экстра» гэжэ һайжаруулагдаһан шанартай сайнуудые гаргаха ябадал дайнай һүүлээр түрүүшынхеэ һэргээгдэбэ. Шэнэ ургасаһаа сай гаргалга хадаа түргэн темпээр ябуулагдана. Һаяхан түрүүшын нэгэ вагон сай Москвада эльгээдээ. (ТАСС).

ТҮСЭБҺӨӨ ГАДУУР ГУТАЛ ОЛООР ГАРГАГДАБА

СССР-эй хүнгэн ажаүйлэдбэриин Наркомадай гуталай ажаүйлэдбэриин түрүү предприятинууд хахад жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэжэ, даалгабариһаа гадуур олон тоото гуталнуудые гаргаа. Гүрэнэй Оборонын Комитедэй дамжуулгын Улаан тугые 1945 оной мартаһаа хойшо барижа ябаһан «Скороход» гэдэг Ленинградска фабрика июлиин 1-дэ түсэбһөө гадуур 146 мянган паар гутал, Микоянай нэрэмжэтэ фабрика (Ростов-на-Дону)—75 мянган паар, № 2 «Пролетарская победа» (Ленинград)—43 мянган паар, № 2 московско фабрика—38 мянган паар гуталнуудые гаргаһан байна. (ТАСС).

Курортнууд дээрэ уранһайханай наадануудые харуулха тухай

СССР-эй Совнаркомой дэргэдэхи искусствонуудай хэрэгые эрхилхэ комитет болбол Пятигорск ба Железноводск дээрэ пушкинскэ болон лермонтовскэ галлерейнүүдые Кисловодск ба Пятигорск дээрэ театрнуудые, мүн эдэ курортнууд дээрэ оркестр наадаха талмайнуудые һэргээн бодхоожо, шэнээр барпха тухай тогтоол гаргаба.

Кавказска минеральна уһатай курортнуудаар ябажа, наадан харуулхаар Саратовска ба Харьковска драматическа театрнууд эльгээгдэхэ болобо. Кавминвод гэгшын симфоническэ оркестрэй состав нэмээгдэжэ байна.

Молдавиин таряашадта актнууд үгтэбэ

Молдавска республикада үмсын ажалтай таряашан зондо гүрэнэй зүгһөө газар хубаажа үгэхэ актнуудые барюулха ябадал дүүрэбэ.

Таряашадта иимэ актнуудые үгэхэ ябадал советскэ засагта, арадуудай вежэь нүхэр Сталинда үнэн сэхэ байһанай демонстраци болоо.

Хамта дээрээ республика дотор хэдэн зуу мянган гектарай 113.423 актнууд таряашадта үгтөө.

ВКП(б)-гэй Обкомдо

Сэлэнгын аймагай колхозуудаар үбһэхуряалга ба силос даралгын ябаса тухай

ВКП(б)-гэй Обкомой бюро болбол Сэлэнгын аймагай колхозуудаар үбһэхуряалга ба силос даралгын ябаса тухай асуудал зүбшэн хэлсээд, ВКП(б)-гэй Сэлэнгын айком хадаа тэжээл бэлэдхэхэ асуудал тушаа ВКП(б)-гэй ЦК-гэй ба партиин обкомой XIX пленумэй тогтоолые хангалтагүйгөөр дүүргэжэ байһыень тэмдэглэбэ. ВКП(б)-гэй айком болбол ногооной ургаса муу гэжэ шалтаг бараад, үбһэхуряалгын эхилэлгые һаатуулха һэдэлгэтэй гээгдэнги үзэл дахажа ехэхэн алдуу гаргаһан байха юм. ВКП(б)-гэй айком болбол тэжээлэй дутаһан дээрэһээ адуу малай олоор хоролтодо ороһон нёдондоной хүшэр хүндэ байдалһаа һургаал абаагүй ба мүнөө жэлэй үбһэхуряалга ба силос даралгын хүдэлмэринүүдые эмхитэйгээр захалха хэмжээ хараалаагүй байна. Тэрээнһээ боложо аймагай колхозууд байгша оной июлиин 10-да ойродоо 715 гектар сабшаһан, 1349 тонно тэжээл силослоһон ба 516 центнер набшаһата тэжээл бэлэдхэһэн байха юм.

Аймагай машинно-тракторна станцинууд үбһэхуряалгада ойродоо бэлэдхэлгүй: тэндэ бии байгаа тракторна сенокосилка, үргэн тармуурнууд заһабарилагдаагүй байһаар.

Үбһэхуряалгада ябажа байгаа колхозниигуудай дунда политическэ-ниитын хүдэлмэри ябуулагданагүй. Бригада ба звенонуудай хоорондо социалистическэ мүрысөөн эмхидхэгдээдүй байха юм.

ВКП(б)-гэй Обкомой бюрогой **тогтоохонь:**

1. Тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ хайхарамжагүйгөөр хандаха хэрэгтэ эсэс табижа, аймагай колхозуудаар үбһэ сабшалга, силос даралга ба набшаһата тэжээл бэлэдхэлые үргэнөөр ябуулхыень ВКП(б)-гэй Сэлэнгын айком ба тэрээнэй нэгэдэхи секретарь нүхэр Будаевые уялгалха. Тиимэ зорилгоор, туһалбариин һалбаринууд ба колхозой доторой ажахын хүдэлмэринүүдтэ ябажа байһан колхозниигуудые тэжээл бэлэдхэлдэ хэрэглэхын түлөө али болохо аргаар олоор сүлөөлжэ, графигай ёһоор хараалагдаһан бүхы хүдэлмэришэ хүсые бултынь үбһэхуряалгада гаргаха ябадал түйлаха байна.

2. Сэлэнгын аймагта үбһэ сабшалгаар 5.000 га ба силос даралгаар 1.720 тонно табан үдэрэй даалгабари байгуулха. Байгуулагдаһан даалгабариин дүүргэлтэ тухай ВКП(б)-гэй обкомдо үдэр бүри өөрөө элидхэжэ байхыень ВКП(б)-гэй айкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр Будаевые уялгалха.

3. «Үбһэхуряалга ба силос даралга үнгэргэхэ бэлэдхэл тухай» ВКП(б)-гэй обкомой бюрогой байгша оной майн 26-ай тогтоолые дүүргэнгүй жаяг заршамаа алдаһан Сэлэнгын ба Селендүмын МТС-үүдэй директорнууд нүхэд Кузьмин ба Будаев гэгшэдтэ һануулха ба июлиин 18 хүртэр үбһэхуряалгын бүхы машинануудые заһабарилхыень, мүн машинно-тракторна станцинуудаараа үбһэхуряалгын түсэбүүдые дүүргэхэ ябадал хангахыень тэдэнэрые уялгалха.

4. Партийна, комсомольско эхин организацинуудай үбһэхуряалгада ябажа байгаа колхозниигуудай дунда политическэ-ниитын хүдэлмэри ябуулха ба социалистическэ мүрысөө эмхидхэхэ хэрэгтэ туһаламжа үзүүлхын түлөө аймагай партийна, комсомольско эдибхитэдэй тооһоо бүлэг нүхэдые шэлэн оложо, колхозуудта эльгээхыень ВКП(б)-гэй айкомые уялгалха.

Яруунын совхоз үбһэхуряалгада эмхитэйгээр ороо

СОСНОВО-ОЗЕРСК. **(Телеграфаар абтаба).** Яруунын мяханай совхоз үбһэхуряалгада 129 хүниие гаргаһан байна. Эдэнэрэй 64-нь гар хажуураар ой тайгын соорхой ба шугы бургааһанай оёорой ногоое түүбэрилэн сабшана. Бэшэнииннь набшаһата тэжээл бэлэдхэжэ байнхай.

Совхоз болбол тарилгын буртаг үбһэнэй нэгэдэхи түүлгые амжалтатайгаар дүүргэө. 20 гектар шениисэ, 883 га ячмень, 300 га овёс буртаг үбһэгүй сэбэр болоод, һайнаар ургажа байха юм.

Н. ШУБИН, совхозой директор.

Набшаһата тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө дүүргэбэ

КАБАНСК, июлиин 14. Колхозно һүрэг малдаа шэмэтэй һайхан шэлэмэл тэжээл бэлэдхэхын түлөө бүхы колхозууд социалистическэ мүрысөөндэ үргэнөөр оролсонхой.

Иволгын аймагай «Авангард» гэжэ хүдөө ажалай артелиин членүүдэй уряалаар Бухэреспубликанска социалистическэ мүрысөөндэ оролсоһон Калининай нэрэмжэтэ колхоз набшаһата тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэбэ. Мүнөө тус колхозой членүүд үбһэхуряалгаяа эмхитэйгээр ябуулхатаяа хамта, набшаһата тэжээл бэлэдхэлгээе үргэлжэлүүлһээр.

Манай звено Улаан тугаа алдахагүй

Манай звено тарилгада ороходоо нэгэдэхи номерой звенотой мүрысэһэн юм. Звено соогоо 17 хүнтэй, 9 анзаһатай, 3 борнойтой, 1 сеялкэтэй байгаабди. Газарай элдүүрилгые апрелиин 20-һоо эхилжэ, майн 1-дэ эртын тарилга, майн 15-да ойрын тарилга дүүргээ һэмди. 120 га түсэбэй орондо 233 га тарилга һайн шанартайгаар хэгдээ.

Манай звено эмхидхэгдэһээр 3-дахи жэлээ боложо байна. Тэрэ гэһээр хүн, морин һэлгэгдээгүй. Сахияа Базаров гэгшэ звеногой моришон юм. Энэ нүхэр мори эдеэлүүлхэ, уһалхадаа тусгаар ханалгатай, моридо гамтай хүн. Мүн звеногой член Доржиева хүрэнгэ шэрэдэг байгаа. Тиихэдээ үргэлжэ һайнаар хүдэлмэрилжэ гараа.

Эрхим анзаһашан Дулмаханда Шопхоева үдэр соогоо 0,80—1,09 га хахалжа, 25 хоног соо 26 га элдүүрилээ. Бадмаханда Дубжитова 19 га хахалһан байна. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай инвалид Норбо Цыренов бэеэ хайралангүй ажаллажа гараа. Энэ хадаа 198 га тариһан байна. Норбо хүнһээ урид бодожо, моридойнгоо хэр зэргэ эдеэлжэ байһые шалгагша һэн.

Бидэ бултадаа үглөөгүүр эртэ бодожо ажаллагша һэмди. Ажал гээшые эртэлжэ хэхэ ябадал бэрхэ хүнэй заншал гэжэ арадташье хэлсэдэг бэзэ. Тэрэниие бидэнэр гурим болгожо абанхайбди.

Анзаһашад ами амяараа хахалдаг байгаа. Үдэр бүри хэһэн ажалайнгаа дүн гаргажа тарянажалай бригадын бригадирта тушаадаг һэмди.

Мүрысөөнэй түрүүшын дүнгөөр бидэнэртэ колхозой правлениин ба парторганизациин дамжуулгын Улаан туг үгтөө һэм.
гын Улаан туг үгтөө һэн.

Д. ЖИМБУЕВ, Хориин аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой звеньевод.

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗУУДААР ПАР ХАХАЛАЛГА БА ТАРИЛГЫН БУРТАГ ҮБҺЭ ТҮҮЛГЫН ЯБАСА ТУХАЙ БМАССР-эй НАРКОМЗЕМЭИ МЭДЭЭН

1945 оной июлиин 10.

Аймагууд	Пар хахалалга (процентээр)	Буртаг үбһэ түүлгэ (процентээр)
Закаменай	91,8	100,0
Кабанскын	74,6	83,4
Түнхэнэй	71,9	50,3
Сэлэнгын	64,8	100,0
Иволгын	60,3	97,9
Заиграйн	57,4	95,8
Хориин	57,1	36,6
Байкало-Кударын	53,1	100,0
Тарбагатайн	50,3	72,3
Яруунын	50,1	73,8
Прибайкальска	46,0	74,5
Курумканай	42,5	27,6
Зэдын	36,2	100,0
Торинин	34,4	86,8
Хэжэнгын	34,3	74,9
Мухаршэбэрэй	33,8	85,6
Бичурын	31,9	42,1
Хойто-Байгалай	26,4	—
Баргажанай	25,2	46,2
Кударын	19,1	32,6
Кяхтын	18,9	[illegible]
Хамта	43,5	70,6

* * *

Пар хахалалга ба тарилгын буртаг үбһэ түүлгэ хадаа үндэр ургасын эгээл шухала нүхэсэл мүн. Гэбэшье, республикын колхозууд энэ хүдэлмэринүүдые хангалтагүйгөөр ябуулжа байһаниинь дээрэхи мэдээн дээрэһээ элеэр харагдана. Зарим аймагуудай, илангаяа Курумканай, Кударын, Кяхтын колхозуудай таряалан буртаг үбһэндэ ехээр дарагдаһан байна. Тэрэшэлэн зарим аймагуудаар пар хахалалга хангалтагүй.

Тиимэдэ энэ шухала хүдэлмэринүүдые түргэдхэхэ бүхы хэмжээнүүд мэнэ гэһээр абтаха ёһотой.

Ород арадай уг гарбал

СССР-эй Академи Наукын член-корреспондент А. УДАЛЬЦОВ

★★★

Эхэ оронойнгоо нэрэ түрэ ба эрхэ сүлөөгэй түлөө үзэгдөөгүй ехэ баатаршалга, героизм ба эрэлхэг зориг гаргажа алдар сууда гараһан ород арадай урданайнь түүхэ домог тухай һонирхохо ябадал Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай үедэ плангаяа ехэ болоһон байна. Ород арад болбол энэ дайн сэрэгтэ манай ороной бүхы арадуудай дунда Советскэ Союзай хүтэлбэрилхы гол ехэ хүсэн болобо гэжэ бүгэдэниитэдэ тоогдоһон байна гэжэ майн 24-дэ, Улаан Армиин сэрэгүүдэй командалагшадые хүндэлжэ, Кремльдэ болоһон уулзалган дээрэ, нүхэр Сталин хэлэһэн байгаа.

* * *

Агуухэ ород арад гээшэ славянска арадуудай ахадүүгэй бүлэдэ хабаадаха юм. Археологи дээрэһээ хараад үзэхэдэ, манай уг гарбалнууд элинсэг-хулинсагууд мүнөө славянуудай бии байһан газар дээрэ эртэ урдаһаа хойшо һуужа байгаа; бүри үнии хада аяар Лаба (Эльба) мүрэн хүртэр угаа үргэн ехэ газар дээрэ славянууд һуужа байһан аад, славянуудай уг заяанай дайсад болохо немецүүд тэрэ газарыень буляажа абаһан байгаа. Ород арад гээшэ өөрынгөө уг заяанай газарай эзэн боложо ходоодо байһан юм. тэрэ хадаа өөрынгөө гүрэниие ба культурые амяараа байгуулжа, өөрынгөө бэеэ даанхай байдалые хамаг бүхы агрессорнүүдһээ аршалан хамгаалдаг байгаа.

Славянуудай уг гарбалнууд, тэдэнэй дунда мүн ород арадайшье уг гарбалнууд хадаа эртэ урдын сагһаа хойшо, адагынь 5—6 мянган жэлһээ абаад энэ мүнөө эзэлжэ байһан газар дээрэ һуужа байһаниинь харагдана. Индоевропейскэ арадуудтал адли (англичанууд, французууд, немецүүд, итальянецууд, грегүүд, иранецууд, индусууд гэхэ мэтэ) эртэ балар сагта газар элдүүрилдэг ба мал үсхэбэрилдэг ажалтай байһан тэдэнэр хадаа Европадо ба урда захын Азида ан ба загаһа агнадаг ажалтай ниитэ олон зонһоо бүри тиихэдэ илгаржа эхилээ бэлэй. Тиихэ сагта хүршэ областьнуудһаан орходоо һураггүй дээдэ культура болбосорол эндэ, дунда Днепр болон Карпадуудай хоорондо бии болоод, тэрэнь археологидо «трипольско» культура гэжэ нэрэтэй болоһон юм. Һүүлээрнь эдэ эртэ балар сагай славянуудай уг гарбалнууд олон лахин ондоо яһанай зонтой шуһаараа холисолдоһон ба культурна холбоо барисаатай болоһон ушарһаа мүнөө сагай славянска арадууд бии болоо юм.

Хамагһаа түрүүн, манай үеын һаяхан эхилээд байхада, эртэ балар сагай славянска арад зон гээшэ мүнөө сагай Украинын, Белоруссиин болон тэдэнэй зүүн-хойто зүгтэ һууһан агууехэ ород арадай областьнуудай газар дээрэ, Днепр, Припять мүрэнүүдэй эхиндэ ба дундуур, Волга ба Ока мүрэнүүдэй эхиндэ бии боложо захалаа һэн.

Эртэ балар сагай славянска угсаатанай уг гарбалынь хэд байгааб гэхэдэ: манай мэдэхэдэ, манай эрын эхилтэр түрүүшын мянган жэлэй тэн хахад багта Дунда Днепр багта, тиихэ сагта байһан Скифидэ һууһан сколот гэжэ яһатан. Припять мүрэнһөө хойгуур дээдэ Днепр зубшан, бүри Волга ба Ока мүрэнүүдэй эхин хүртэр һууһан венедүүд гэжэ яһатан байһан юм ха. Эдэ хоёр түрэл арадуудай материальна ба духовно культура болбосоролынь дүтэ байһан дээрэһээ эртэ балар сагай славянство, удаа тээнь ород арадшье бии болоһон байгаа. Зүүн Европын бусад арад зонһоо тад ондоо байһан склодууд ба венедүүд гээшэ газар элдүүрилдэг ба мал үсхэдэг байба. тиихэдээ эллинскэ урда зүгтэй үни холоһоо хойшо холбоо барисаатай байһан ба бэшэ бэшэһээн түрүүн «Словен» гэжэ нэрэтэй боложо элидэ гараһан склодууд гээшэнь үлэмжэ дээдэ культуратай байһан юм ха.

Историк Герадот гэгшын лаблан хэлэһээр хадаа, склодуудай дунда газар элдүүрилхэ үлэмжэ дээдэ культурын талаар «скифүүд-пахарьнууд» гээшэнь илгардаг байба. тэдэнэр һүүлдээ болходоо элдэбын антична авторнуудһаа «палууд», «спалейнүүд» «польнууд» гэжэ нэрэ абаһан юм. Манай тууҗа домог хадаа тэдэниие «полянууд» гэжэ нэрлэдэг юм. Хараад үзэхэдэ, тэдэнэр өөһэдынгөө хүршэнэрэй дунда үлүү ехэ культуратай ба нэгэн сагта, бидэнэй таажа мэдэхэдэ, угаа олон сколотско ба венедскэ яһанай зониие ниитэ сэрэгэй угсаанай союз (манай эрын эхилхэ багта болоһон хэбэртэй) нэгэдүүлээд байһан хадаа, үни сагһаа хойшо шалгараһан

байгаа. Иимэ союз бии болоһон дээрэһээ, тэдэ үндэһэ угсаатаниие дүтэлүүлжэ, эртэ урдын славянска арад зониие бии болгохо ябадал илангаяа хурданаар ябаа һэн. Византийска историк Прокопий гэгшэ (манай эрын VI зуун жэлдэ) урданай сагта славянууд бултадаа «споранууд» гэжэ нэрэтэй байгаа юм, тиихэдэ славянска арадууд өөһэдөө «спалы» гэжэ дүтэрхы нэрэһээ «исполин» гэхэ гү, али мандагар, хүсэтэй хүн гэһэн үгэ гаргажа абаа һэн гэжэ тоолодогынь дэмы бэшэ.

Славянуудай хойто зүгэй уг гарбалнууд болохо венедүүд гээшэ гансахан славянуудай бэшэ, мүн эртэ урдын литовскэ (балтийска) угсаатанай (литовецүүд, латышууд ба Пруссиин уг заяанай зониинь байһан аад, немецүүдээр үгы хэгдэһэн эртэ урдын пруссууд) бултанайнь уг гарбал байһан юм. Тэдэнэр бултадаа уг гарбалаараа ахадүү арадууд болоно, яахадааб гэхэдэ эртэ урдын венедүүд болохо ниитын уг гарбалһаан таһаржа, склодуудтай хамта славянска угтай нэгэн арад боложо ниилэһэн түүхэтэй байна. Славянска ба «балтийска» хэлэнүүдэй тон дүтэрхы байһан тухай Фортунатов, Шахматов, Соболевский, Ушаков ба бусад гэхэ мэтын манайхинай хэлэ шэнжэлэгшэ эрдэмтэн хэлэһээр үнэн болоо юм.

Хойто ба урда зүгүүдтэ һууһан эртэ урдын угсаатанай олон зуун жэлдэ ниилэжэ холисолдоһон ябадалһаа ургажа гараһан эртэ балар сагай славянууд һүүлээрэнь баруун тээшээ тараһан байгаа. Висла ба Одра (Одер) мүрэнүүдэй хоорондохи газар нютагуудта һууһан аад өөһэдтөө түрэл болохо зонтой, ехэнхидээ лугийска (гү али лигийскэ) угсаатантай хамтаржа, баруун тээхи славянууд болоһон байна (Манай эрын II—VI зуун жэлнүүдтэ). Урда зүгтэ мүн тэдэнтэй түрэл болохо Дунай мүрэн шадархи уг заяанай һуудалтай иллирийцүүд ба франкийцуудтай мүн лэ тиигэжэ ниилэһэн дээрэһээ, урда зүгэй славянууд бии болобо (V—VII зуун жэлнүүдтэ). Славянска арадуудай дунда эгээн ехэ ахань болохо ород арад гээшэ эртэ балар сагай гү, али зүүн тээхи славянуудай үндэһэн зониие саашань дэлгэрүүлһэн байна.

* * *

Тууҗа домог дээрэһээ бидэндэ мэдэгдэхэ болоһон ба мүн ород арадай дэлгэрхэ эхи табиһан зүүн тээхи славянуудай гол үндэһэн-угсаатан хадаа археологиин тоо мэдээгээр манай эрын анха түрүүшын зуун жэлнүүдһээ эхилэн бии боложо захалаа. Тиихэ үедэнь урда зүгтэ дунда Днепр ба Карпадуудай хоорондо склавенуудай үргэн ехэ газар бии болоо; дээдэ Днепртэ ерээдүйн кривичүүдэй область гараа; Припять мүрэниие зубшан ерээдүйн Дреговичүүдэй область; Десна мүрэниие зубшан ерээдүйн хойто зүгэй зон, Волга ба Ока мүрэнүүдэй эхин багта тэндэхи нютагай бусад үндэһэ угсаанай бүлэг зонууд бии болоо һэн.

Эдэ бүхы областьнууд Хара далайн шадархи нютагуудтай барисаатай байһандаал адли, өөһэд хоорондоо тон нягта холбоотой байгаа. Римскэ монетэнүүдые хадагалжа байһан газарнууд хадаа, урда зүгэй антична колонинуудтай, гол түлэб дунда Днепрын угсаатанай зонтой холбоотой байһыень гэршэлнэ. тэдэ зон хадаа айхабтар ехэ культуратай боложо байгаа. Хүдөө газартань олон ондоо үндэһэ яһанай зон, гол түлэб аланууд ба сармадууд һуужа, тэдэнэр Хара далай шадар культура болбосорол дэлгэрүүлхэ ябадалда эртэ урдын антична городууд болохо—Ольвия, Херсонес Таврический, үргэн Босфоркско, хан түрын столица болохо Пантикапей (мүнөө сагай Керчь) ба бусадтал адли нилээд ехэ туһа нэмэри хэһэн байна. Худалдаа наймаанай ябадал хойто зүгтэшье, венедскэ угсаатанай дунда илангаяа Балтиин далайгаар дэлгэржэ, манай эрын хоёрдохи зуун жэлэй эхилхэ багта, тэрэ далай хадаа зүүн талаараа венедскэ булан гэжэ нэрэтэй болоод байгаа һэн.

Хара далайн шадар баян болбосоронгы нютаг байһан хадань, бүри тиихэ сагта хойто зүгһөө харинхид хорхойтожо эхилээ. Манай эрын II зуун жэлэй эсэс багта готско угсаатанай дружинанууд тэрэн тээшэ дүгташаба, тэдэнэр урдань доодо Вислада һуужа байһан аад, венедүүдтэ түрилгэһэн юм ха. Тэдэнэр һуларжа байһан Римскэ империдэ эсэргүүсэн, олон дахин болоһон далайн ба хуурай газарай

сэрэгэй экспедицинүүдтэ хабаадалсажа эхилээ, тэдэ байлдаануудые III-дахи зуун жэлдэ аланууд, карпууд, бастарнууд, роксоламууд, боранууд, гелуруунд гэхэ мэтын Хара далай шадархи үндэһэ-яһанай зонһоо бүридэһэн дружинанууд хэбэ. Нэгэ хэдэн хэһэг тусгаар угсаатан боложо таһараад байхадаа, готнууд Хара далай шадар нэгэдэмэл гүрэниие байгуулжа шадаагүй; тэдэнэр Хара далай шадар бии байһан урданай үлэмжэ ехэ культурые шудалжа абаха мүртөө, өөрынгөө хэлэнэй илгаае хэбээрнь үлөөһэн байна. Тиимэ болхолоороо, эндэ готнуудай асарба гэһэн тэрэ дээдэ культура тухай ба славянуудые эзэрхэжэ байһан юм гэхэ һанаатай үргэн ехэ готско «держава» тухай фашистска пропагандаар дэмжэгдэһэн немецкэ историгуудай шал худалаар хэлэһэниинь түүхэ домог дээрэһээ эрид буруушаагдана гээшэ.

Готнуудай үлэмжэ нягтаар нэгэдэһэн ябадал хадаа IV-дэхи зуун жэлэй 70-аад он багта болоһон юм, тиихэдэ тэдэнэр Германархын остготуудай ударидалга доро ябажа өөһэдынгөө хүршэнэртэй дайлалдажа ороо. Зүгөөр, тэрэ добтолгонь энэ үедэ бии болоод байһан хоёр союзуудай зүгһөө эсэргүүсэлтэтэй ушарһан байгаа гэбэл, Хара далайн баруун-хойто зүгтэ байһан славянска ба тэдэнтэй түрэл угсаатанай антска союз ба зүүн зүгтэ аланска союз гэжэ бии байһан юм. Тэдэнтэй тэмсэл хэжэ шадалаа бараһан готнууд Азиһаа ерэһэн шэнэ дайсан болохо гуннуудай добтолгые тэсээгүй. харин олонхидоо харинн газарһаа зайлажа ошохо баатай болоо.

Үндэһэ угсаатанай антска союз гээшэ IV-дэхи зуун жэлэй турша соо готнуудтай хэһэн тэмсэл соогуур бии болоо юм. Тэрэнэй составта дунда Днепрын славянууд, Карпат шадарай карпанууд, костобогууд, арсиедүүд ба роксоланууд ороод байһан хэбэртэй, зүгөөр эдэнэр тухай тэрээнһээ хойшоо дурасхаал байгаагүй. Антска союз гээшэ эдэ бүгэдэ үндэһэ угсаатан ниилэжэ, зүүн славянствын урда һалаань болохо—антнуудые бии болгобо. Тэдэнэй нүгөөдэ нэрэнь болохо росомонууд гээшын үндэһэниинь хадаа антска союзда роксоланууд ба арсиетүүдэй оролсожо «рос» гэһэн дээрэһээ гарана. Тэрэ гэһэнһээ хойшо (IV-дэхи зуун жэлдэ) зүүн славянуудай дунда «Русь» гэһэн нэрэ бии болоод. Хара далай шадархи нютагуудһаа аяар холуур мэдэгдэхэ болоо. «Росин» хойто зүгэй арад зон гү, али «Рос» гэжэ нэрэнь бүри Сиридэ IV—VI зуун жэлнүүдтэ эли мэдэгдэхэ болоод байгаа бэлэй.

Эдэ бүгэдэ ушар баримтанууд хадаа Скандинавиһаа ерэһэн дружиннигууд болохо—варягуудһаа тон тусгаар, харин бүхы зүүн тээхи гү, али ород славянуудта тараһан Русь гэжэ нэрын анхан урда зүгтэ бии болоһыень гэршэлнэ. Эртэ урдын Русь гэжэ нэрэ хадаа хойто зүгэй германецүүд—шведүүдһээ абтаһан бэшэ, харин германецүүд-готнуудтай хэһэн тэмсэл соогуур бии болоо һэн.

Энэ эртэ урдын Русин культура гү, али антска культура гээшэ (IV—VII зуун жэлнүүдтэ) амяараа дэлгэржэ, эллино-скифскэ ба сармато-аланска гэхэ мэтэ нютагайнгаа болбосоролой заншалнуудые үргэлжэлүүлэн, саашадаа Киевскэ Русин культурые бии болгобо, тэрэнь Византиин культурна заншалнуудые заримдаа Болгарияар дамжуулжа халан абаһан ба өөрөөшье бии болгоһон байна.

VII—VIII зуун жэлнүүдтэ славянска үндэһэ-угсаатан эртэ балар сагай общинын байдалһаа ба сэрэгэй угсаатанай союзһаа андиин обществодо шэлжэн орожо, анха түрүүшын славянска гүрэнүүдые байгуулжа эхилээ. Баруун тээхи славянуудта, Богемидэ Само князь түрүүтэй славянска княжество бии болоо, тэрэнь аварнууд ба франкнуудтай тэмсэжэ, өөрынгөө бэеэ даанхай байдалые амжалтатай һайнаар аршалжа абаа һэн. Урда зүгэй славянуудта Дунай мүрэнэй адагые зубшан болгарска гүрэн байгуулагдаа. Мүн энэ үедэ зүүн тээхи славянууд Карпат шадар волынянууд түрүүтэй славянска угсаатан үргэн олоороо нэгэдэһэн байгаа, тэдэнэр хадаа Хара далай шадархи тала нютагуудта энэ үедэ үзэгдээд, славянска газарнуудта халдажа ороһон аварууд (ород түүжын ёһоор «обрнууд» гэжэ нэрэтэй) ба хазаруудай добтолгоһоо өөһэдынгөө бэеэ даанхай байдалые

аршалжа абаха баатай болоо. Эгээ энэ тэмсэл соогуур ород яһатан улам саашаа нэгэдэжэ, ород арад зон гээшые бии болгобо.

Арабска уранзохёолшод хадаа VIII—IX зуун жэлнүүдтэ гурбан политическэ центр бии байгаад, эхин түрүүшээр ород славян яһатаниие нэгэдүүлжэ байһан юм гэжэ тоолодог байна гэбэл: Киев городой дунда днепровскэ центр, Ильмень шадархи Старая Руса городтой ба һүүлээрнь Новгород центртэй, эсэстээ, багсаажа үзэхэдэ, волынянууд түрүүтэй Карпат шадархи центр гэжэ байгаа юм ха. Хазарнуудтай тэмсэжэ, эдэ анха түрүүшын гурбан гүрэнүүд ниилээд байхадаа, түрүүшээр Киевскэ гүрэн боложо эхи табяад, һүүлээрнь эртэ балар сагай Русиие бүхыдэнь нэгэдүүлһэн байха юм.

Хуушанай ородой түүхэтэ наука соо ород гүрэнэй гэхэ гү, бүри Русь гэһэн нэрэнь бии болоһон тухай «Норманска теори» гэдэг бии байһан юм. Тэрэ теориин ёһоор, зүүн славянуудай тараһан хойто областьнууд хадаа, скандинавууд-варягуудай угаа ехэ колонизацида орожо, тэдэ варягууд һүүлээрнь зарим нэгэн бүлэг боложо урда зүг, Киев ба Азовско далай тээшэ ошоод, тэндэ хаана-яанагүй өөһэдынгөө политическэ центрнүүдые бии болгожо, тэндэхи зүүн славянска болон заримдаа финскэ зониие эзэрхэжэ байһан юм гэхэ жэшээтэй.

Археологи болбол ородой дүүхэ домогто хардалга гүрдэлгэ хэһэн энэ һэдэлгые үндэһэ узууараарнь бута сохибо. Тэрэнь юу харуулааб гэхэдэ зарим нэгэн дружиннигууд гү, али тэдэнэй отрядууд болоһон хэбэртэйгээр Русьта ерэһэн скандинагууд гээшэ эндэхи нютагай зоной дунда угаа үсөөн байһыень гэршэлбэ. Варягууд Скандинавиһаа «гүрэниие ба Русь» гэжэ нэрые асараагүй байхаһаа байтагай, харин тэдэ нэрэ дээдэ культура болбосоролыешье асараагүй юм. Харин тэдэнэр өөһэдөө Русиин үлэмжэ дээдэ культурые шудалһан ба өөһэдөө ород славянство соо хүдхалдажа түрэһэн байгаа.

Тиимэ болохолоороо, ород арад ба тэдэнэй уг гарбал гээшэ өөрынгөө газарай уг заяанай эзэн байһан юм. Культурна хүгжэлтынгөө талаар тэдэнэр дунда ба хойто Европын үндэһэ-яһатан ба арад зонһоо гээгдээгүй байхаһаа гадна, түүхэ домог соогуур өөрынгөө политическэ ба культурна талаар бэеэ даанхай байдалые бии болгоһон, тэрэниие элдэбын добтолгоһоо аршалһан байна гэбэл: уг заяанай ородой газарые буляажа абахые һэдэһэн урда талын нүүдэл хүдөө зоной добтолгоһоо, немецкэ «галзуу нохосрыцарьнуудһаа», шведүүдһээ аршалан хамгаалһан байна.

Татарска эзэмдэлгэ болбол эртэ урдын ород арадай политическэ ба культурна нэгэдэлые таһалба. Тэрэнэй баруун тээхи ба баруун урдуурхи газар дайдань литовскэ ба польско гүрэнүүдэй мэдэлдэ орожо, Белорусси ба Украинын бии болохо эхи гараад байхадань, зүүн хойтохи Русь гээшэ Москвае тойрон нэгэдээд, аалиханаар өөрынгөө национальна гүрэниие бии болгобо.

Белорусска арадай уг гарбалынь хэд юм гэхэдэ, Полесьедэ һуужа байһан дреговичүүдэй, родимичүүдэй (Сож мүрэниие зубшан) заримдаа кривичүүдэй (полоцко) бүри урданай зүүн славянска угсаатанһаа бии болоһон байна. Тиихэдэ, украинска арадай уг гарбалынь хадаа эртэ балар сагай полянууд, волынууд гү, али бужанууд, хорвадууд (Прикарпатье) тиверцүүд ба уличууд (урда зүгтэ) зарьмань северянууд (Десна ба Сейм мүрэниие зубшан) ба древлянуудай (полянуудай хүршэнэр) угсаатанһаа гараа юм. Тийн белорусска ба украинска өөһэдынь национальна хэлэн гээшэ бүри һаяхан XVI-дахи зуун жэл соо бии болоо. Тиимэ байхадань, великоруссуудай уг гарбалынь Днепр, Баруун Двина ба Волга мүрэнэй эхиниие зубшажа һууһан кривичүүд ба вятичууд (Ока мүрэнэй эхин багта һуудаг) мүн тэрэшэлэн Ильмень шадархи (новгородско) славянуудай зүүн хойто зүгэй үндэһэ угсаатан байһан аад. улам саашаа үдэжэ таража байхадань, зарим финскэ элементнүүдшье оролсоһон байна.

Киевскэ гүрэнэй байхын үеын эртэ балар сагай ород арадһаа: белорусска, великорусска ба украинска гэжэ нэрэтэй гурбан ахадүү арадууд пигэжэ бии болоһон юм. Тэдэнэй хэн бүхэниинь мүнөө өөрынгөө гүрэнтэй боложо, нэгэдэмэл агуухэ Советскэ Союзай составта оролсоһон, тэдэнэй хэн бүхэниинь формоороо национальна аад, удхатаараа социалистическэ культура болбосоролые зохёон байгуулжа байна.

ХИЛЫН СААНА

СТРАТМЕЙЕР ГЭГШЭ ХИТАДТА БАЙГАА АМЕРИКАНСКА АГААРАЙ-СЭРЭГЭЙ ХҮСЭНҮҮДЫЕ КОМАНДАЛАГШААР ТОМИЛОГДОБО

ЛОНДОН, июлиин 12. (ТАСС). Рейтер агентствын дамжуулхань хадаа, Хитадта байгаа американскэ сэрэгүүдые командалагша генерал Ведемейерэй штаб болбол урдань Энэдхэгтэ ба Бирмэдэ американска агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдые командалжа байһан генерал-лейтенант Стратмейер гэгшэ мүнөө Хитадта байгаа американска агаарай сэрэгэй хүсэнүүдые командалха тушаалда орохын тулада, мэнэ һаяар Чунцинда ерэхэнь гэжэ мэдээсэнэ.

АВСТРАЛИИН ПРЕМЬЕР-МИНИСТРЫН ТУШААЛДА ЧИФЛИ ГЭГШЭ ОРОБО

СИДНЕЙ, июлиин 12. (ТАСС). Июлиин 12-то парламентын лейбористскэ фракци болбол Чифли гэгшые фракциин ударидагша болгон олонхиин дуугаар һунгаһан байна. Федеральна парламентын лейбористскэ фракциие ударидагшын орлогшоор Форд гэгшэ һунгагдаа.

Лейбористскэ парти дотор бии байһан гурим заабариин ёһоор, Фифли гэгшэ Австралиин премьер-министр боложо орохонь гээшэ, ушарынь хадаа парламент дотор диилэнхи олонхи һуурииие лейбористнүүд эзэлжэ байдаг. Кертэйнэй ухэһэнһөө хойшо премьер-министрын тушаалые Форд гэгшэ саг зуура даажа байһан юм ха.

РУМЫНИДА ЛЕГИОНЕРНҮҮДЭЙ БАНДА АРЕСТОВАЛАГДАА

БУХАРЕСТ, июлиин 12. (ТАСС). «Скынтейя» гэжэ газетын мэдээсэлэй ёһоор, Арадада гитлеровецүүд болон легионернүүдые хуурмаг документнүүдээр хангажа байһан легионернүүдэй (румынска фашистнууд) бандые полициин органууд арестовалһан байна. Тэндэ 1941 оной легионерскэ востанида хабаадалсагша Каланич гэгшэ түрүүтэй табан легионернүүд арестовалагдаа. Арест үргэлжэлһөөр.

МЕКСИКЫН ГАДААДА ХЭРЭГҮҮДЭЙ МИНИСТР ПАДИЛЬЯ ГЭГШЭ ТУШААЛҺААН ГАРАБА

НЬЮ-ЙОРК, июлиин 12. (ТАСС). Ассошиэйтет Пресс агентствын дамжуулхань хадаа, Мексикын гадаада хэрэгүүдэй министр Падилья гэгшэ тушаалһаан гарабаб гэжэ пресс-конференци дээрэ соносхобо гэнэ.

ИТАЛЬЯНСКА КОМПАРТИИН СЪЕЗД БОЛОХОНЬ

РИМ, июлиин 11. (ТАСС). Италиин коммунистическэ партиин хүтэлбэрилэгшэд болбол Италиин компартиин 5-дахи национальна съездые байгша оной октябрь һара соо дооро дурсагдаһан зүблэхэ зүйлнүүдтэйгээр зарлаха гэжэ тогтообо: учредительнэ суглаанние зарлаха асуудалда коммунистнуудай программа; Италиин хүдэлмэришэн ангиин ба ажалшадай нэгэдэмэл партиие бии болгохо; Центральна Комитедые һунгаха гэхэ мэтэ болоно.

ГАДААДЫН ҺОНИНУУД

● Академи Наукын һайндэрэй сессидэ Москва ошожо ерэһэн румынска эрдэмтэн ба уранзохёолшодой делегациие хүндэлжэ Бухарестдэ ехэхэн уулзалган болобо.

● Франс Пресс агентствын мэдээсэхэнь хадаа, генеральна прокурор Морнэ гэгшэ Пэтэнэй сүүдые байгша оной июлиин 23-һаа эхилхэ гэжэ шиидхэбэ гэнэ.

● Президентын һамган госпожа Трумэн гэгшэ Советскэ Союзда эльгээхын тулада английска классическа литературые суглуулха обществын комитедэй хүндэтэ түрүүлэгшэнь болохо тушаалые даажа абаба.

Харюусалгата редактор **Ц. Г. ГАЛСАНОВ.**

РЕДАКЦИ ба ХЭБЛЭХЭ ГАЗАРАЙ АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ. Үнэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23. АТС—1-80; зам. ответ. редактора—7-89, ответ. секретаря—3-23; отделов: партийной жизни и промышленности—7-89, сельского хозяйства—6-03 писем и переводов—6-03 (2 зв); объявлений—2-64 (2 зв.).

Н—00398. Типография Государственного газетного издательства при СНК БМАССР. Тираж 5.500.